

РОЗДІЛ І. Економіка

УДК332.1

Павлова Олена,
доктор економічних наук, професор,
Волинський національний університет імені Лесі Українки,
кафедра аналітичної економіки та природокористування,
м. Луцьк, ORCID: 0000-0002-8696-5641,
e-mail: pavlova.olena@vnu.edu.ua

Павлов Костянтин,
доктор економічних наук, професор,
Волинський національний університет імені Лесі Українки,
кафедра аналітичної економіки та природокористування,
м. Луцьк; ORCID ID: 0000-0003-2583-9593
e-mail: Pavlov.konstantyn@vnu.edu.ua

Куденьчук Анастасія,
аспірантка 2-го року навчання,
Волинський національний університет імені Лесі Українки,
кафедра аналітичної економіки та природокористування,
м. Луцьк; ORCID ID: 0000-0001-9368-6811,
e-mail: anastasia19902309@gmail.com

<https://doi.org/10.29038/2786-4618-2021-01-6-15>

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПОНЯТТЯ СОЦІАЛЬНО- ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

У статті проаналізовано термінологічні основи дослідження соціально-економічного розвитку регіону, виділено найбільш вагомими напрямками регіонального розвитку: неокласичні теорії; теорії кумулятивного росту; теорії регіонального зростання за рахунок конкурентних переваг регіону; сучасні теорії. Дійшли до висновку, що спільними положеннями із досліджених теорій є: модернізація традиційної теорії розміщення виробництва; виділення нового фактора - обсягу ринку; введення просторових чинників як внутрішніх джерел зростання регіонів; визначення каналів зближення відмінностей розвитку регіонів шляхом індустріалізації периферії. Аналіз вищезазначених теорій сприятиме теоретичному обґрунтуванню формування та реалізації ефективної політики та зменшенню диспропорцій між найбіднішими та найбагатшими регіонами. Подальші дослідження будуть спрямовані на концептуалізацію моделі сучасного регіонального розвитку в умовах децентралізації.

Ключові слова: соціально-економічний розвиток; регіон, регіональний розвиток, теорії регіонального розвитку.

Павлова Елена,
доктор экономических наук, профессор,
Волинский национальный университет имени Лесы Украины,
кафедра аналитической экономики и природопользования,
г. Луцк

Павлов Константин,
доктор экономических наук, профессор,
Волинский национальный университет имени Лесы Украины,

кафедра аналитической экономики и природопользования,
г. Луцк

Куденчук Анастасия,
аспирантка 2-го года обучения,
Волинский национальный университет имени Леси Украинки,
кафедра аналитической экономики и природопользования,
г. Луцк

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ИСЛЕДОВАНИЯ ПОНЯТИЕ СОЦИАЛЬНО- ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ РЕГИОНА

В статье проанализированы терминологические основы исследования социально-экономического развития региона, выделены наиболее весомыми направлениями регионального развития: неоклассические теории; теории кумулятивного роста; теории регионального роста за счет конкурентных преимуществ региона; современные теории. Пришли к выводу, что совместными положениями из исследованных теорий является модернизация традиционной теории размещения производства, выделение нового фактора - объема рынка, введение пространственных факторов как внутренних источников роста регионов, определение каналов сближения различий развития регионов путем индустриализации периферии. Анализ вышеуказанных теорий способствовать теоретическому обоснованию формирования и реализации эффективной политики и уменьшению диспропорций между бедными и богатыми регионами. Дальнейшие исследования будут направлены на концептуализацию модели современного регионального развития в условиях децентрализации.

Ключевые слова: социально-экономическое развитие, регион, региональное развитие, теории регионального развития.

Pavlova Olena,
Doctor of Economics, Professor,
Lesya Ukrainka Volyn National University,
Department of Analytical Economics and Nature Management,
Lutsk

Pavlov Konstantin,
Doctor of Economics,
Lesya Ukrainka Volyn National University,
Professor of Analytical Economics and Nature Management,
Lutsk

Kudenchuk Anastasia,
post-graduate student of the 2nd year of study,
Department of Analytical Economics and Nature Management,
Lesya Ukrainka Volyn National University,
Lutsk

THEORETICAL ASPECTS OF THE RESEARCH ON THE CONCEPT OF SOCIOECONOMIC DEVELOPMENT OF A REGION

Introduction. In the current conditions of global transformation, the role and importance of regions is growing every year, because the rise of the differentiation of social and economic development is an extraordinary problem, which is extremely negative in the formation of a market economy. Today, the regions are not only becoming active stakeholders of international economic relations, but also are actively involved in the formation of relevant regional economic area, which become the background for the development of the country as a whole. That is why the analysis of terminological bases of social and economic development of the region is a topical issue, the research of which revealed that current economic science contains a huge number of alternative theories, models of growth and development of regions.

It is worth noting the basic theories of regional development such as a theory of cumulative development, neoclassical theories, theories of regional growth and modern ones. Theories of regional development are formed on the basis of changes in interregional levels of development through the use of the mechanism of "natural market",

according to which the factors of production are moved to those regions where they are paid more. Scientists focused on social, geographical, political indicators of development and logistics (transport) costs. According to the theory of regional growth of J. Borts and J. Stein, the changes taking place in the social and economic life are caused by the rapid development of factors of manufacturing. In the second half of XX century R. Solow, J. Mead, A. Lewis found out that positive growth was directly connected with the labor productivity, which depends on scientific and technological progress and effective management. R. Solow, emphasized that the main task of the theory is to equalize the level of development of highly developed and backward regions by increasing the rate of economic growth where these indicators are most critical [5].

The purpose of the article. It should be noted that in most works of foreign scholars there is no difference between "local" and "regional" development. Researchers usually emphasize that the consideration of "regional" or "local" development should be carried out on an interdisciplinary basis, considering all factors: geographical, economic, urban. The historical interpretation of economic development was narrowed only to the economic space: the basis of this development is an increase in income and employment. In the early 80's of the last century, the nature, quality and sustainability of regional development become the focus in their social, cultural, political, environmental dimensions. Interregional inequalities in wealth and living standards call into question traditional economic indicators, as to their adequate reflection of the nature and content of regional development. Thus, economic systems should be human-oriented aimed at development and increasing rates of economic growth. The purpose of the regional economy is to identify and develop the strengths of each region and reduce the negative impact of external factors, so as to create decent living conditions, ensuring jobs, implementing scientifically-based programs of socio-economic development of a particular region (taking into account geographical, political, social characteristics)

Results. Thus, the study of the evolution of scientific thought on regional development makes it possible to identify basic theories and concepts and characterize their evolutionary conditionality. It was found that the early theory of stimulating regional development took into account only economic factors, but the process of evolution and cyclicity makes it impossible to study regional competitiveness beyond the social, geographical conditions of a particular region. Most theories and concepts about regional development appeared in the 70s and 90s of the last century. All of them are based on the fact that the achievement of high socio-economic indicators mainly depends on the quality of management, not just on the resource potential. Differing in fundamental approaches, theories and concepts offer different mechanisms of influence on the state of territories, taking into account the location of economic objects, their interaction with the external environment, interaction and partnership at the local level, human potential and others. To some extent, each theory reflects the essence of the current processes of any region at some stage of its development. The vector of scientific research in this area is shifting from the macro level to the macro level. Therefore, our next research will focus on the study of decentralization processes at different regional levels.

Key words: socio-economic development; region, regional development, theories of regional development.

Постановка проблеми та її значення. В сучасних умовах глобальної трансформації з кожним роком посилюється роль та значимість регіонів, адже загострення диференціації соціального та економічного розвитку є надзвичайною проблемою, яка несе виключно негативний характер у становлення ринкової економіки. На сьогодні регіони стають не тільки активними суб'єктами міжнародних економічних відносин, а й активно залучаються до формування відповідних регіональних економічних просторів, які стають підґрунтями розвитку країни в цілому. Саме тому, надзвичайно актуальним є дослідження поняття соціально-економічного розвитку регіонів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженням соціально-економічного розвитку регіонів займалися наступні учені: А. Алчин Р. Барро, В. Бильчак, П. Бубенко, Е.В. Давискиба, В. Захарова, Х. Зіберта, И.А. Кизим, П. Кругман, А.И. Кубах, Е.Менсфілд, Х.Мілнера, Т. Морі, В.Реймо, Д. Рікардо, Х. Річардсон, П. Ромера, Р Солоу, Дж. Стігліц, А.Н. Тищенко, М. Фуджит. Серед наукових праць, у яких висвітлюються теорії регіонального розвитку, необхідно виокремити дослідження О. Б. Ватченко, Г. В. Возняк, І. Дегтярьова, М. І. Долішнього, В. Ю. Керецмана, А. Г. Мазура, В. С. Реутова, В. І. Чужикова, М. Г. Чумаченка, О. І. Шаблія, А. Н. Швецова. На сьогодні зроблено значний науковий доробок, але в теорії розвитку питання соціально-економічного розвитку регіону залишаються питання недостатньо досліджені, що робить актуальним вивченням даної проблематики.

Мета і завдання дослідження. Відобразити еволюцію становлення поняття соціально-економічного розвитку, проаналізувати наукові надбання різних економічних течій, а також з'ясувати поняття «соціально-економічний розвиток». Здійснити дослідження соціально-

економічного середовища регіону та проаналізувати суть та тенденції змін у регіональному розвитку.

Виклад основного матеріалу та обґрунтування отриманих результатів дослідження. Аналіз наукових праць показав, що сучасна економічна наука містить величезну кількість альтернативних теорій та моделей росту та розвитку регіонів. Варто відзначити основні теорії регіонального розвитку такі як, кумулятивного розвитку, неокласичні теорії, теорії регіонального зростання та сучасні. Таким чином, проведений аналіз та систематизація наукових праць в області регіонального розвитку дозволила виокремити наступні теорії та течії, що подано у табл.1.1.

Таким чином, основними положеннями із вище викладених теорій є: модернізація традиційної теорії розміщення виробництва; виділення нового фактора - обсягу ринку (ступінь доступності до ринку) як головного чинника агломерацій; введення просторових чинників як внутрішніх (ендогенних) джерел зростання регіонів; циклічний рух факторів виробництва, що впливають на нерівномірний економічний розвиток країн і регіонів; визначення каналів зближення відмінностей розвитку країн і регіонів шляхом індустріалізації периферії і розширення обсягу ринку або підвищення рівня доступності до ринку.

Варто відзначити, що у більшості напрацювань іноземних науковців не прослідковується різниця між «місцевим» та «регіональним» розвитком. Зазвичай дослідники наголошують на тому, що розгляд «регіонального» чи «місцевого» розвитку повинен здійснюватися на міждисциплінарній основі з урахуванням усіх чинників: географічних, економічних, урбаністичних чинників. Історичне трактування економічного розвитку звужувалося лише до економічного простору: основ новою цього розвитку є збільшення доходів, зайнятості. На початку 80-х років минулого століття, у центрі дослідження постають характер, якість та стійкість регіонального розвитку у соціальному, культурному, політичному, екологічному вимірах. Міжрегіональні нерівності у добробуті та стандартах життя ставлять під сумнів традиційні економічні індикатори, як такі що адекватно відображають суть та зміст регіонального розвитку. Таким чином, економічні системи повинні були орієнтовані на соціальні показники розвитку та на нарощення показників економічного зростання.

Таблиця 1

Теорії регіонального розвитку

Представники, назви праць	Тлумачення поняття соціально-економічний розвиток
Теорії кумулятивної зумовленості	
Ф. Перру (теорія «Полюсів росту»)	У теорії показано нерівномірність економічного та соціального розвитку країни, який базується надбаннями окремих виробництв (галузей), здатними генерувати мультиплікативний ефект. Ці виробництва і складають суть полюсів росту, які проявляються як система відношень «затрати – випуск». Ф. Перру, вказує на необхідність впровадження політики безперервного росту, оптимізацію каналів розподілу «ефекту тяжіння», адже при відсутності стимулів, виникнуть проблеми із вирівнюванням елементів економічного розвитку та встановленням рівноваги. [15 с. 194].
Ж-Р. Будвіля (теорія «Полюсів росту»)	Вчений доповнив наукові напрацювання Ф. Перру, досліджуючи саме умови в яких зароджуються, формуються, функціонують галузі виробництва (полюси росту). При цьому налагоджується система показників ієрархізації - «центральної місць». Вчений приходять до висновку, що лише у великих містах (ядрах агломерації) відбувається саморозвиток, під впливом якого і відбувається процес розвитку частин нижнього ієрархічного рівня (невеликих міст), тобто вчений акцентує увагу лише на великих агломераціях,

	не враховуючи що малі та середні міста можуть концентрувати значний економічний потенціал, що здатний створити передумови до швидкого економічного розвитку та переходу на нові ієрархічні рівні. [15 с. 195].
П. Потье (Концепція осей розвитку)	Суть концепції полягає у розвитку тих населених пунктів, через які проложені транспортні коридори, які сполучають полюси економічного зростання. Території розміщені між полюсами росту і забезпечуючи транспортний зв'язок, отримують додаткові імпульси росту завдяки зростанню вантажоперевезень, поширенню інновацій та розвитку інфраструктури. В зв'язку з цим вони перетворюються, в такзвані, осі (коридори) розвитку, визначаючи разом з «полюсами росту» просторовий каркас економічного ростурегіону чи країни [23 с. 90].
Х. Річардсон (Модель сукупної причинної обумовленості і міської агломерації)	Вчений акцентує увагу на необхідності залученні мобільних інвестицій таких як новітні технології, робоча сила у регіонах де багаті природні ресурси в [11 с. 174]. Таким чином, це мотивує інвесторів та збільшує кількість виробництв на певних територіях, що зумовлює виникнення алгомераційного ефекту.
Г. Мюрдаля (Базова модель)	Під дією ринкових чинників виникають регіональні нерівності економічного розвитку, що передумовано привабливістю економічно розвинутих регіонів над економічно слабкими. До основних факторів привабливості належать зменшення трансакційних та виробничих витрат. Головною перевагою слаборозвинутих регіонів є дешева робоча сила. Таким чином, у високо розвинутих регіонах збільшуватиметься обсяг виробництва та збуту, рівень асиметрії у такому випадку буде збільшуватися, і скорочуватися у слаборозвинутих.
Х. Гірш (модель «Вулкан»)	Суть вчення полягає у наступному: якщо продукувати інновації у промислово розвинутому регіоні виникає ефект «вулкана» із виверженням, магма якого (інновації) розходить на весь регіон, покращуючи рівень розвитку також і у самих відсталіх економічних одиницях. При цьому акцентується увага на затуханні «вулкану» через певний період часу, зміни інноваційного осередку. В результаті якого відбувається процес перетворення потужного виробничого осередку в депресивні старопромислові райони.[6].
Неокласичні теорії	
А. Маршал «Принципи економічної науки»	Вчений наголошує, на «зовнішній економії», яка включає інерцію основних виробничих фондів, відстань до ринків збуту та сировини, кліматичні умови та наявності робочої сили. Важливим є той факт, що у грошовій формі, можуть бути вираженні умови місцеположення, що відповідатиме теорії ціни. На ефекті «зовнішньої економії» Маршалл будує концепцію індустріальних районів (дистриктів) - територіальні скупчення переважно малих і середніх підприємств, які за рахунок швидкого розповсюдження нових ідей, наявності спеціалізованих постачальників товарів та послуг, широкого доступу до вузькокваліфікованої робочої сили, локальної торгівлі та місцевого поділу праці можуть успішно конкурувати з великими вертикально інтегрованими компаніями [7].
А. Вебер (теорія «Промислового штандарту»)	Альфред Вебер, у своїх працях озвучує три головні фактори, які мають безпосередній вплив на розташування виробництв: транспортні витрати; витрати на робочу силу; агломераційні сили. Спочатку висуває теорію,

	про те що виробничі витрати на одиницю продукції в межах певної території однакові, і основним є визначення такої точки у якій витрати на транспорт будуть мінімальні. Одночасно вчений, пропонує визначати витрати на робочу силу (якщо такі територіально змінюються) та ефект агломерації (від просторової концентрації та виробничої взаємодії в певному місці декількох чи багатьох виробничих одиниць). [8].
Й. Шумпетер («Теорія економічного розвитку»)	Відповідно до теорії Й. Шумпетера, економічне зростання – це кількісна зміна певних показників. Економічний розвиток – це поняття більш широке, воно передбачає як кількісні, так якісні зрушення. Праці «Теорія економічного розвитку» (1939 р.), економічне зростання – це збільшення виробництва та споживання одних і тих самих товарів та послуг з плином часу. При економічному зростанні, виникає процес руху товарів та такий рух циркулярним потоком економічного життя. Економічний розвиток викликає появу нових галузей виробництва, які продукують створення нового продукту; введення нового методу виробництва; пошук нових ринків збуту; отримання доступу до нового джерела ресурсів та створення нової форми організації фірми, у тому числі монополії [18 с. 17.].
Р.Солоу	Основне завдання теорії – зрівняти рівень розвитку високорозвинених та відсталих регіонів шляхом нарощення більшими темпами показників економічного зростання де ці показники найкритичніші. У теорії економічного росту зазначено, що неефективний процес коригування є наслідком диференціації рівнів розвитку регіонів. Дана теорія виділяє певну конвергенцію регіонів, при якій кожен регіон додержується свого напрямку розвитку. [22 с.16].
Інші теорії	
Дж. Харріс (модель «Потенціал ринку»)	Суть теорії полягає у тому, що за інших рівних умов підприємці будуть прагнути розміщувати свої виробництва в місцевостях з хорошим доступом до ринку. Вчений проаналізувавши ступінь доступності до ринку збуту в окремому штаті США, скориставшись показником «потенціалу ринку» що представляє собою зважену суму купівельної спроможності конкретних територій, де вага кожної відповідає зворотній залежності від її віддаленості. [5 с.23].
А. Пред (модель «Базового мультиплікатору»)	Розрахунок моделі починається з проєкції «Експортної» виручки регіону (від продажів продукції іншим регіонам всередині країни і за її межами), після чого використовує оціночний коефіцієнт частки доходу, витрачається всередині регіону, для визначення на його базі мультиплікатора. А. Пред вважає, що обсяг експортної бази і частка доходу, що витрачаються всередині регіону, повинні бути зростаючими функціями розмірів регіональної економіки.
фон Тюнен, М.Фуджітой, П.Кругман	Ця модель є модифікацією оригінальної моделі фон Тюнена, в якій існування центрального міста не просто мається на увазі, але і підтримується експліцитно. У ній передбачається, що вся праця мобільний, в результаті чого розташування аграрного виробництва виявляється ендогенних, поряд з промисловістю. З одного боку, промислове виробництво концентрується в місті під впливом різноманітних зв'язків, викликаних самої концентрацією, з іншого - концентрація економічної активності в місті створює сплеск в тій точці кривої функції потенціалу ринку, де визначається місце розташування промислового виробництва. [4 с.4-7].

М.Фуджит, Т. Мор	Фактично, в зазначену вище модель, яка використовується в якості базової, вони вносять умову, що населення поступово зростає. Це призводить до періодичного виникнення нових міст, які вишиковуються в просторі в одну лінію. [4 с.10].
М. Фуджит, П.Кругман, Т.Морі.	Це попередня модель, але більш ускладнена. Тут економіка розглядається в складі кількох промислових галузей, що розрізняються за величиною транспортних витрат і масштабу ефектів. Вони вважають, що така економіка спонтанно породжує систему центральних місць, яка служить підтвердженням (знову-таки тільки в одному вимірі) ієрархічної моделі центральних місць Кристаллера. Крім того, Фуджита і Морі дослідивши транспортні вузли з позиції можливостей освіти ними майбутніх міст і виявили, що транспортні вузли генерують сплески функцій потенціалу ринку, що є немов би «наслідком» майбутніх міст[4 с.133].
Е.Венаблес (Модель циклічного руху Факторів)	У даній моделі, Е.Венаблес показав, що може існувати циклічний процес, що веде до економічної диференціації в тому випадку, якщо існують проміжні товари, вироблені в великих масштабах з урахуванням транспортних витрат. В цьому випадку країна з великим промисловим сектором надає більший ринок для проміжних товарів, що веде до концентрації проміжного виробництва в цій країні, остання, в свою чергу, забезпечує країні перевагу в сфері виробництва товарів, що перебувають ще нижче в технологічному ланцюжку виробництва, що ще більше посилює первинне перевагу, і т.д. аналогічна. [11 с.36].
П. Кругман, Е. Венаблес, Б. Пуго (модель «Світової історії»)	Науковці пропонують альтернативну версію просторової історії світу, в якій в якості рушійної сили виступає зростаючий обсяг ринку, а не зростання рівня економічної інтеграції. Вони ж використовують кругову геометрію для моделювання світового ринку та глобальної спеціалізації, в яких державних кордонів на має як таких і не виділенні як окремі одиниці економічні регіони. Перевага цієї моделі у визнанні спонтанної самоорганізації в спочатку не рівномірному розвитку країн або регіонів по типу «центр - периферія» завдяки зменшенню логістичних витрат, кругової геометрії глобальної торгівлі та спеціалізації і подальшого їх зближення завдяки індустріалізації і, особливо зростаючого обсягу ринку [9].
П. Кругман П. Ромера (теорія агломерату)	Відповідно до теорії агломерації П. Кругман та П. Ромера основним фактором зростання є скупчення виробничої діяльності в певних регіонах, яке дає вигоду підприємствам завдяки збільшенню свого розміру або від позитивних екстерналій, що виникають внаслідок присутності на ринку інших фірм. На думку цих авторів, початкове нерівномірне розподіл виробництва при переході до рівноваги веде до утворення агломерацій. Виникнення агломерацій вони приписують випадковому фактору або пов'язують її з поняттям зростаючої віддачі від масштабу. [17 с. 12-13].
Г. Мюрдаля, А. Хіршмана (модель «ядро-периферія»)	У цій моделі початок розвитку регіону пов'язується з випадковим фактором, наприклад, відкриттям мінеральних родовищ або розвитком експорту продукції харчової промисловості. Зростання реальних зарплат і висока віддача від капіталу породжують зростаючу віддачу від масштабу і розвиток агломерації, що виражається в зростанні продуктивності праці і капіталу як функції темпу зростання регіонального випуску. Причиною нерівномірного розвитку регіонів вони вважають високий рівень агломерації виробничої діяльності, викликаний зростаючою віддачею від масштабу.[2 с 16].
Дж.Еллісон	Ця теорія є альтернативним поясненням виникнення агломерацій.

Е.Глейзер (теорія Випадкового зростання)	Відповідно до неї, витоки агломерацій - це сильні випадкові зв'язки, які дають початок економічного зростання в деяких регіонах.
Д.Девіс Д.Вайнштайна (Емпірична модель)	У Даній моделі, науковці прийшли до висновку, що теорія розміщення здатна пояснювати відмінності регіональної концентрації економічної діяльності, а теорія зростаючої віддачі від масштабу відповідає за ступінь просторової диференціації економічної активності.[1 с 1269-1289].

Мета регіональної економіки виявляти та розвивати сильні сторони кожного із регіону та зменшувати негативний вплив зовнішніх факторів, таким чином щоб створити гідні умови існування населення, забезпечивши наявність робочих місць, втілюючи науково обґрунтовані програми соціально-економічного розвитку конкретного регіону (із урахування географічних, політичних, соціальних особливостей).

Висновки і перспективи подальших досліджень. Соціально-економічний розвиток регіону відображає поєднання усіх сфер суспільного відтворення у контексті покращення соціально-економічних відносин із врахуванням соціальних, екологічних, демографічних, економічних сфер суспільного виробництва конкретних регіонів. Варто звернути увагу, що структурно-галузеві аспекти, зайнятість та кількість промислових центрів відіграють визначальну роль при розробці методологічних підходів. З точки зору, регіонального підходу то, аналіз соціально-економічного розвитку має пояснити першочерговість складових, основні завдання, регіональні особливості, та принципи розробки і впровадження у визначеному середовищі.

Отже, проведене дослідження еволюції наукової думки щодо регіонального розвитку дає змогу виділити основні теорії і концепції та охарактеризувати їх еволюційну обумовленість. Якщо спочатку теорія стимулювання регіонального розвитку більше враховувала економічні чинники, то на початку ХХІ ст. конкурентоспроможність території розглядається в соціальному, екологічному та знанневому контексті. Найбільше теорій і концепцій щодо розвитку регіонів з'явилося у 70-90 рр. минулого століття. Усі вони базуються на тому, що досягнення високих соціально-економічних показників значною мірою залежить від якості управління, а не ресурсного потенціалу. Відрізняючись за фундаментальними підходами, теорії і концепції пропонують різні механізми впливу на стан територій з урахуванням розміщення економічних об'єктів, їх взаємодії із зовнішнім середовищем, взаємодії і партнерства на місцевому рівні, людського потенціалу та ін. Певною мірою кожна теорія відображає сутність процесів будь-якого регіону на якомусь етапі його розвитку. Останнім часом, спостерігається тенденція розвитку теорії соціальних мереж і знаннєвої економіки, що як результат може стати основою регіонального розвитку. Вектор наукових досліджень у цій сфері зміщується з макrorівня на мікрорівень. Саме тому, вважаємо що актуальними подальші дослідження будуть спрямовані на концептуалізацію моделі сучасного регіонального розвитку в умовах децентралізації.

Джерела та література

1. Davis D. R., Weinstein D.E. Bones, Bombs and Break Points: The Geography of Economic Activity. *American Economic Review*. 92, 2002. P. 1269–1289
2. Faktory ekonomicheskogo rosta v regionakh RF. М. : IEPP, 2005. 278 s 16
3. Fujita M., Krugman P. When is the economy monocentric: von Thunen and Chamberlin unified, *Regional Science and Urban Economics*, 1995. 254.
4. Fujita M., Mori T. Structural stability and evolution of urban systems, *Regional Science and Urban Economics*, 1996, 27;
5. Harris G.D. The market as a factor in the localization of production. *Annals of the Association of American Geographers*, 1954. 44 p.
6. Krugman P., Venables A. Globalization and the inequality of nations. *Quarterly Journal of Economics*, 1995.
7. Pavlova O., Pavlov K. et al. (2021) Strategic Priorities for Socio-economic Development of Ukraine in Comparison with the Republic of Poland. In: Karwowski W., Ahram T., Etinger D., Tanković N., Taiar R. (eds)

- Human Systems Engineering and Design III. IHSED 2020. Advances in Intelligent Systems and Computing, vol 1269. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-030-58282-1_49
8. Richardson H.W. Regional growth theory. London, 1973. 256 p.
  9. Venables A. Equilibrium Locations of vertically linked industries. *International Economic Review*, 1996.
  10. Yakymchuk A., Pavlov K., Pavlova O., et al. (2020) Public Administration and Economic Aspects of Ukraine's Nature Conservation in Comparison with Poland. In: Kantola J., Nazir S., Salminen V. (eds) Advances in Human Factors, Business Management and Leadership. AHFE 2020. Advances in Intelligent Systems and Computing, vol 1209. Springer, Cham. DOI https://doi.org/10.1007/978-3-030-50791-6_33
  11. Бубенко П.Т. Інституційна динаміка просторової організації економічного розвитку. Монографія. – Харків: ХНАМГ, 2008. – 295 с. ст 194
  12. Возняк Г. В. Сучасні теорії та парадигми регіонального розвитку: практичний вимір для України. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. № 5. С. 671-677., с. 671.
  13. Дорогунцов С. І., Хвесик М.А., Горбач Л. М., Пастушенко П. П. Екосередовище і сучасність. Т.4. Стратегія регіонального розвитку і екосередовище: моногр. К. : Кондор, 2006.– 398 с., с.90.
  14. Кизим М.О. Аналіз теоретичних передумов нерівномірності розвитку регіональних утворень у рамках концепції конвергенції. Моделювання регіональної економіки: зб. наук. пр. Івано-Франківськ: Плай, 2008. No 2(12). С.12 - 23., с.140.
  15. Кругман П. Пространство: последний рубеж . *Пространственная экономика*, 2005. №3. С. 133
  16. Купчак В. Р., Павлова О. М., Павлов К. В., Лагодієнко В. Р. Формування та регулювання регіональних енергетичних систем: теорія, методологія та практика : Монографія. Луцьк: СПД Галяк Жанна Володимирівна, друкарня «Волиньполіграф», 2019. 346 с.
  17. Лімінов Л. Е. Регіональна економіка . Теорія, моделі і методи. Монографія. Харків: ХНАМГ, 2015.-с 36. Режим доступу: https://stud.com.ua/24450/ekonomika/teoriya_rozmischennya_promislovosti_alfreda_vebera
  18. Стрішенець М. М., Павлова О. М., Павлов К. В. Просте товарне виробництво і зародження мануфактур в Україні : монографія. Луцьк. Видавництво «Терен», 2019. 292 с. Режим доступу: <http://esnuir.eenu.edu.ua/handle/123456789/15853>
  19. Павлов К. В., Павлова О. М. Формування та регулювання конкурентних відносин на регіональних ринках житла України : монографія. Луцьк. Видавництво «Терен», 2019. 542 с. Режим доступу: <http://esnuir.eenu.edu.ua/handle/123456789/15852>.
  20. Ропотан І. В. Теорії дослідження конвергенції сталого розвитку регіону: монографія. Луцьк. Видавництво «Терен», 2018. 148с. Режим доступу: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/6095/1/>
  21. Шумпетер Й. Теория экономического развития М.: Про-гресс, 1982. – С. 159.

References

1. Davis D.R., Weinstein D.E. Bones, Bombs and Break Points: The Geography of Economic Activity // *American Economic Review*. 92, 2002. P. 1269–1289 [In English].
2. *Factory ekonomicheskogo rosta v regionakh RF*. М.:IEPP, 2005. 278 s 16 [In English].
3. Fujita M., Krugman P. When is the economy monocentric: von Thunen and Chamberlin unified. *Regional Science and Urban Economics*, 1995. 254. [In English].
4. Fujita M., Mori T. Structural stability and evolution of urban systems . *Regional Science and Urban Economics*, 1996, 27. [In English].
5. Harris G.D. The market as a factor in the localization of production. *Annals of the Association of American Geographers*, 1954. 44 p. [In English].
6. Krugman P., Venables A. Globalization and the inequality of nations *Quarterly Journal of Economics*, 1995. [In English].
7. Pavlova O., Pavlov K. et al. (2021) Strategic Priorities for Socio-economic Development of Ukraine in Comparison with the Republic of Poland. In: Karwowski W., Ahram T., Etinger D., Tanković N., Taiar R. (eds) Human Systems Engineering and Design III. IHSED 2020. Advances in Intelligent Systems and Computing, vol 1269. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-030-58282-1_49
8. Richardson H.W. Regional growth theory. London, 1973. 256 p. [In English].
9. Venables A. Equilibrium Locations of vertically linked industries . *International Economic Review*, 1996. [In English].
10. Yakymchuk A., Pavlov K., Pavlova O., et al. (2020) Public Administration and Economic Aspects of Ukraine's Nature Conservation in Comparison with Poland. In: Kantola J., Nazir S., Salminen V. (eds) Advances in Human Factors, Business Management and Leadership. AHFE 2020. Advances in Intelligent Systems and Computing, vol 1209. Springer, Cham. DOI https://doi.org/10.1007/978-3-030-50791-6_33

11. Bubenko P. T. (2015) Instytutsiyna dynamika prostorovoyi orhanizatsiyi ekonomichnoho rozvytku: monohrafiya [Institutional dynamics of spatial organization of economic development: monohrafiya]. Kharkiv: KNAMG. [In Ukrainian].
12. Voznyak H. V. (2015) Suchasni teoriyi ta paradyhmy rehional'noho rozvytku: praktychnyy vymir dlya Ukrainy: monohrafiya [Modern theories and paradigms of regional development: a practical dimension for Ukraine: a monograph] Global and national economic problems.. - № 5. [In Ukrainian].
13. Dorohuntsov S. I., Khvesyk M. A., Horbach L. M., Pastushenko P. P. (2006) Ekoseredovyshche i suchasnist'. T.4. Stratehiyarehional'noho rozvytku i ekoseredovyshche: monohrafiya [Eco-environment and modernity. Vol.4. Strategy of regional development and eco-environment: a monograph]. K.: Kondor, [In Ukrainian].
14. Kyzym M.O. (2008) Analiz teoretychnykh peredumov nerivnomirnosti rozvytku rehional'nykh utvoren' u ramkakh kontseptsiyi konverhents [Analysis of theoretical preconditions of non-uniformity of development of regional formations within the framework of the concept of convergence]. -Ivano-Frankivs'k: Play [In Ukrainian].
15. Krugman P. (2005) Prostranstvo: posledniy rubezh [Space: the last frontier]. - Prostranstvennaya ekonomika – №3 [In Ukrainian].
16. Pavlova, O.M., Kupchak, V.R., Pavlov, K.V., Lahodiyenko, V.V. (2019). Formuvannya ta rehulyuvannya rehional'nykh enerhetychnykh system: teoriya, metodolohiya ta praktyka: monohrafiya [Formation and regulation of regional energy systems: theory, methodology and practice: a monograph]. Luts'k: SPD Hadyak Zhanna Volodymyrivna, drukarnya "Volyn'polihraf" [In Ukrainian].
17. Liminov L.E. (2015). Rehional'na ekonomika .Teoriya, modeli i metody: monohrafiya [Regional economy. Theory, models and methods: a monograph] Kharkiv: KHNAMH URL: https://stud.com.ua/24450/ekonomika/teoriya_rozmischennya_promislovosti_alfreda_vebera [In Ukrainian].
18. M.M. Strishenets', Pavlova O. M., Pavlov K.V. (2019) .Proste tovarne vyrobnytstvo i zarodzhennya manufaktur v Ukraini : monohrafiya [Simple commodity production and origin of manufactories in Ukraine: monograph] . Luts'k. Vydavnytstvo «Teren» URL: <http://esnuir.eenu.edu.ua/handle/123456789/15853> [In Ukrainian].
19. Pavlov K.V., Pavlova O.M. (2019) Formuvannya ta rehulyuvannya konkurentnykh vidnosyn na rehional'nykh rynkakh zhytla Ukrainy : monohrafiya. [Formation and regulation of competitive relations in the regional housing markets of Ukraine: a monograph.] Luts'k. Vydavnytstvo «Teren» URL: <http://esnuir.eenu.edu.ua/handle/123456789/15852>. [In Ukrainian].
20. Ropotan I.V. (2018) Teoriyi doslidzhennya konverhentsiyi staloho rozvytku rehionu: monohrafiya.[Theories of research of convergence of sustainable development of the region: monograph.] Luts'k. Vydavnytstvo «Teren» URL:<http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/6095/1/> [In Ukrainian].
21. Shumpeter Y. (1997) Teoriya ekonomiche-skogo razvitiya [Theory of economic development] – Moskva.: Fond ekono-micheskoy knigi «Nachala» [In Russian].

Стаття надійшла до редакції 12.01.2021 р.